

Theologiae Spiritualis Scholasticæ Et Moralis Tomvs ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Joannis Duns Scoti D. Augustino Conformem

In quo tractatur de Providentia Divina, Prædestinatione & Reprobatione.

Item de Fide Divina, ejus veritate, obscuritate & credibilitate

Bosco, Jean a

Antverpiae, 1686

Concl. II. Habitus fidei supernaturalis est unicus, simpliciter practicus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73708](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73708)

CONCLUSIO II.

Habitus fidei supernaturalis est unicus simpliciter practicus.

Loquimur de unitate specifica: nam extra controversiam est, dari plures habitus numero distinctos; quia (inquit noster Ponticius 3. dist. 25. quæst. 2. Principali num. 374.) quàmvis de potentia absoluta fortè non repugnet, eandem formam, saltem accidentalem, poni in pluribus subiectis; tamen certum est, de facto id non fieri; quia de facto adæquate dependet quælibet forma accidentalis ab eo subiecto, quod semel afficit, seu cui semel inhæret, ita ut, eo destructo, etiam destruat illa, seu annihiletur; quod etiam contingit in formis omnibus substantialibus, exceptâ animâ rationali, quæ separata unione ad corpus, naturaliter manet in esse. Sic ille.

Hoc ergo supposito, tanquàm ab omnibus admissio, disputatur hic de unitate specifica, & sententia communis est, fidem habituales supernaturales, seu per se infusam, esse unam specie infusâ in omnibus fidelibus tam pro hoc statu, quàm pro quocumque alio, siue naturæ integre, siue legis naturæ, siue legis Moysiæ. Ita Ponticius sup. num. 376. Eam supponit Doct. Subtilis d. q. 2. principali sequenti tenoris: A quo fides habeat suam unitatem? Non quærit Scotus, an fides sit una; sed, eo supposito tanquàm indubitato, solum investigat causam hujus unitatis, & sic procedit: Ad secundum quæsitum potest dici, quod quilibet habitus intellectualis habet unitatem ex unitate sui primi objecti, in quo habitus virtualiter continetur, sicut in sua causa partiali: sicut Geometria dicitur unus habitus ex unitate lineæ, in qua lineæ omnia alia, quæ deducuntur in scientia illa virtualiter continentur mediatis, vel immediatis, secundum quod se habent ad illam &c. Et verò quod de Geometria, idem dici potest de fide? Audi quod sequitur apud Scotum. Non potest autem dici, quod fides infusa habeat unitatem ex objecto primo, scilicet Deo; quia Deus non movet in ratione objecti ad cognitionem omnium credibilium: nec in Deo, ut in objecto, concipiuntur omnia credibilia, ut ex illo deduci possunt, licet contineat omnia, ut causa effectiva omnium.

Rogas Scotum, à quo ergo fides habeat suam unitatem? Ideò, inquit, Oportet dicere, quod habeat unitatem, vel ab unitate revelantis credibilia; quia omnia respiciuntur à fide, ut revelata à Deo; & hac formalis ratio est una in omnibus secundum opinionem supradictam: vel quod habeat unitatem in se formaliter ex seipsa, quàmvis illam effectivè habeat à Deo, & non habeat unitatem ex aliquo, ut objecto, sicut scientia causata ab objecto. Quippe habitus fidei non causatur ab objecto, sed infunditur à solo Deo, ut audivi-

Tomus II.

mus Conclusionem præcedenti; adeoque effectivè habet suam unitatem à Deo, cum nulla sit ratio asserendi, Deum infundere habitus specie distinctos. Quinimo ratio in contrarium, ut putà, omnis fides habitualis per se infusa habet pro motivo formalis veracitatem divinam, ut dictum est Seet. 1. Conclus. 4. vel, ut Aliis placet, revelationem divinam, seu veracitatem primam revelantem: ergo omnis talis fides est ejusdem speciei. Probatur consequentia; quia habitus omnis sumit specificationem ab objecto formalis motivo, hoc est ex eo, quod aliquis habitus versatur circa objectum materiale, determinando potentiam ad actum circa illud, propter motivum formale distinctæ rationis à motivo formalis, propter quod alius habitus versatur circa idem, aut diversum objectum materiale, optimè colligitur, quod isti habitus sint diversæ speciei; & ex eo, quod videam, quod aliqui habitus versantur circa objectum materiale, vel unum, vel diversa, ob idem motivum formale, colligitur, quod isti habitus sint ejusdem speciei: cum ergo omnes habitus fidei per se infusæ, versentur circa objecta materialia, ad quæ credenda determinant intellectum propter motivum formale ejusdem omnino rationis, sequitur, omnes illos habitus esse ejusdem speciei. Ita Ponticius sup. Ac per hoc bene dixit Scotus statim allegatus, posse desumi unitatem habitus fidei ab unitate revelantis credibilia; quia omnia respiciuntur à fide, ut revelata à Deo, primâ veritate, quæ nec fallere possit, nec falli.

Itaque, sicut prius dixi, nulla est ratio multiplicandi habitus fidei, non objectum formale motivum, quia illud est unicum & idem in omnibus actibus: neque objectum materiale; quàmvis enim penes illud actus fidei probabiliter distinguantur specie, non ideò tamen habitus fidei, cum habitus supernaturalis possit inclinare in actus speciei distinctos, ut patet in habitu charitatis, qui inclinat ad dilectionem Dei, & proximi propter Deum. Et ratio est; quia habitus supernaturalis habet se instar potentie, cum non detur ad faciliter posse, sed ad simpliciter posse. Sicut ergo potentia potest elicere actus diversæ speciei, quidni etiam habitus supernaturalis? Immo probabiliter etiam habitus naturalis; quandòquidem non videatur desumi distinctio habituum, nisi penes distinctionem objecti formalis adæquati, siue principalis; distinctio autem actuum desumitur penes distinctionem etiam objecti materialis vel formalis inadæquati. Nec obstat, quod habitus sit vestigium actus; hoc enim ad summum probaret, habitum naturalem, qui causatur probabiliter ab actibus, non posse inclinare in actus speciei distinctos; jam autem habitus supernaturalis non causatur ab actibus, adeoque non sunt ejus vestigium. Deinde resp. eundem habitum posse esse vestigiū plurium actuum; non enim dicitur vestigium actus, quasi sit omnino

E e e

ejus;

Formaliter ab identitate objecti formalis motivi.

Ponticius.

30. Nulla ratio est multiplicandi habitus fidei.

Habitus naturalis potest elicere actus diverse speciei.

Idem habi-
tus potest
esse vestigiū
plurium ac-
tuum.

videtur
habituū
esse
plurium
actuum

Hinc tam
facile credi-
mus unum
revelatum
ac alterum.

31.
Si quando-
que sit dif-
ficultas ma-
ior, et ori-
etur aliunde.

non est
difficilis
etiam
habituū
esse
plurium
actuum

32.
Motivo fi-
dei aequē
applicato.

eiusdem entitatis, & speciei cum actu, à quo pro-
ducitur; sed quia causatur ab illo actu, & in
actu eiusdem speciei potentiam inelinat:
porro non est ratio, quare plures actus di-
versæ speciei, quæ tamen conveniunt in ob-
jecto formali principali, non possint produ-
cere unam eandemque specie qualitatem, quæ ad
omnes illos actus inelinet; maxime, quando in
omnibus est eadem difficultas, sicut est in
omnibus actibus fidei. Censet, quod plura a-
gentia specie distincta, v.g. Sol, & ignis, nequeat
producere eundem specie effectum, ut puta ca-
lorem: Scio, quod non censet; cur ergo plures
actus specie distincti nequeant producere eun-
dem specie habitum? Et ratio ulterior est; quia
habitus non datur, nisi ad superandam difficul-
tatem, quam patitur potentia in productione ac-
tus; jam autem illa difficultas non oritur ex
objecto materiali, sed formali; ponitur quippe
præcisè habitus, ut determinetur potentia
ad respiciendum objectum formale, seu ut
objectum formale possit movere potentiam;
non verò, ut possit respicere objectum mate-
riale. Unde habitus per accidens tantum respi-
cit objectum materiale; ac per hoc non sentit
quis maiorem difficultatem in credendo, quod
musa sit mortua, aut viva, quam in creden-
do, quod homo aliquis sit mortuus, aut vi-
vus, quævis actus sint distinctæ speciei: & qui
scit, Deum revelasse, quod Sacramenta causant
gratiam, & quod canis Tobias habuerit caudam,
prius non sentit maiorem difficultatem cre-
dendi unum, quam alterum.

Quod si quandoque (inquit Poncius sup.
num. 380.) difficultas particularis rei mate-
rialis credendæ efficiat, ut difficilius creda-
mus illam rem, quam aliam, quæ non esset
tam difficilis (ut sæpius contingit: nam cre-
dimus facile homini dicenti, res faciles, &
ordinarias contigisse; difficile vero credi-
mus eadem, si diceret res extraordinarias val-
de, aut difficiles; ut si diceret, vidisse se ovem,
quæ fortior esset quocumque Leone) illa
difficultas rei eatenus impedit actum fidei,
aut facit eum nobis difficilem, quatenus fa-
cit, ut existimemus, dicentem aut mentiri,
aut decipi. Unde si cognosceremus, quod il-
le talis non posset mentiri, aut decipi, aut
quod hic & nunc non mentiretur, nec deci-
peretur, nullam prius sentiremus difficul-
tatem in credendo, æque rei ex se difficili, ac
facili. Et præterea, illa difficultas rei non po-
test tolli per habitum fidei innixum auctori-
tati eiusdem hominis; sed vel semper mane-
bit, etiam non obstante habitu, vel tolli debet
per alium habitum distinctum, aliæque princi-
pia; ergo ex illa difficultate non potest colligi
diversitas specifica fidei habitualis, quæ cre-
deretur res illa difficilis, ab habitu fidei, quo
credetur res facilis. Hactenus præfatus Aug.

Itaque, quæcumque mysteria fidei nostræ
quantumcumque sublimia, & captui humano
improportionata, ut puta mysterium Trinitatis,
Incarnationis & similia, æque facile creduntur,

ac quælibet alia, quæ intellectui nostro magis
apparent credibilia, supposito, quod auctoritas
Dei revelantis æqualiter respectu eorum sit ap-
plicata nostro intellectui, cum sit in minimo,
sive in maximo Deus sit infallibilis; atque adeo
omnia æquē faciliter creduntur propter auctori-
tatem divinam, quàmquam ut sup. dixi, ha-
bitus supernaturalis fidei non detur ad faciliter
credendum, sed ad simpliciter credendum. Unde
si quis sentiat se magis inclinatum ad credendum
unum articulum fidei, quàm alterum, & facilius
credat unum, quàm alterum, illa facilitas vel ma-
ior inclinatio non provenit ab habitu superna-
turali, sed merè naturali conjuncto, ac proinde
propter minorem, & maiorem illam facilitatem
non oportet ponere plures specie habitus su-
pernaturalis fidei. Neque propter res elationes
specie distinctas, etiam quod non revelatio forte
saltem in adæquatum objectum formale moti-
vum; siquidem illa diversitas specifica revelati-
onis est tantum diversitas in esse rei, non ve-
rò in esse motivisive enim revelatio sit hoc, aut
illud signum, modò constat, esse revelationem
Dei, æqualiter movebit, velut si homo ali-
quid dicat verbis, vel nutu, æqualiter ejus testis
monium movere ad credendum.

Sed contra, dicit aliquis, si identitas objecti
formalis motivi sufficit ad identitatem habitus
fidei ergo habitus, quo voluntas determinatur, seu
seu facilitatur ad prosecutionem boni utilis, aut
delectabilis, non est distinctæ speciei ab habitu,
quo appetitus sensitivus determinatur, seu tre-
latur ad idem delectabile bonum prosequen-
dum. Resp. Neg. Sequelam: ratio disparatur
per se patet; quia omnes habitus fidei pertinent
ad eandem potentiam, scilicet intellectum; cum
habitus voluntatis, & habitus appetitus sensitivi
jam autem eo ipso, quo aliqui habitus pertinent
per se ad diversas specie potentias, quæ diverse
sunt, & ipsi specie debent esse diversi. Replet
quispiam ergo saltem fides Angelis, & fides ho-
minis specie distinguuntur; nam intellectus An-
gelicus est diversæ speciei ab intellectu humano
secundum communior sententiam, quæ sententia
probabilem docet Scotus 2. dist. 1. q. 5. Resp. etiam
oppositum putat Scotus ibidem esse pro-
babile, quo dato, corruit replica. Sed etiam
diversæ speciei, negatur nihilominus Sequela;
quia dicti habitus fidei non pertinent ad illam
intellectus, quatenus distincti sunt; sed quia con-
veniunt in ratione communiori intellectu; secun-
dum illam enim rationem competit ipsis elige-
re actum fidei, nec est ulla ratio exigentia habitus
particularis, ex ratione particulari illorum intelle-
ctuum; propterea à impertinens est ad rationem ha-
bitus fidei, quod habeant illa distinctione parti-
culari; atque perinde de illis intellectibus
discurrendum est, ut sunt susceptivi illorum ha-
bituum, & per eos perfectibiles, ac nullam ha-
berent distinctionem speciem; & hinc merito
(ait Poncius sup. n. 377.) illa distinctio materiæ
liter, & per accidens se habet ad habitum fidei,
ejusque distinctionem.

Colligimus ergo ex unitate objecti formali

motivi unitatem specificam habituum, spectantium ad eandem potentiam, & ad plures etiam potentias ejusdem rationis, ut sunt ejusdem rationis, nisi aliquid aliud obstat; tales autem habitus sunt omnes habitus fidei supernaturalis, cum omnes spectent ad intellectum, & nihil aliud adit, ex quo possint colligi distinctio specifica. Ex quo patet, quare habitus fidei insulse distinguatur specie ab habitu fidei acquisitæ; quamvis enim spectent ad eandem potentiam, & possint versari circa idem objectum formale motivum, ex alio tamen capite probari potest hæc distinctio, puta, quod unus petat per se infundi, alter non petat, sed possit acquiri a ceteris nostris; unus connaturaliter præsupponatur actui, alter non. Igitur ubicumque non potest constare, quod aliqui habitus distinguantur, nisi per ordinem ad objectum, tunc si objecta formalia, quæ respiciuntur à diversis numero habitibus, non sunt diversa specie, nec etiam habitus erunt diversi specie, & consequenter omnes habitus fidei sunt ejusdem speciei infusæ, quandoquidem objecta formalia ipsorum sunt ejusdem speciei, & non sit aliud principium, unde colligatur, quod distinguantur specie. Atque hæc satis de prima parte Concl.

Venio ad secundam, quæ potius est de nomine, quam de re, ut videre poteris in Tract. nostro de Intellectu, & Voluntate Dei Disp. 1. Sect. 1. Concl. 5. sequentis tenoris: *Scientia Dei speculativa sit, an practica, questio est de nomine.* Similiter dico hic, an habitus unicus fidei simpliciter practicus sit, an verò simpliciter speculativus, vel certe practicus, & speculativus, questio est de nomine, quæ parum utilis est ad mores rectè componendos, & ideo breviter eam perstringemus. Eligo ergo modum loquendi Doctoris nostri Subtilis, qui loquens de Theologia Prologi qu. 4. quæstionculâ 2. docet primò, nostram Theologiam necessarium esse practicam. Secundò, nostram Theologiam contingentium esse per se speculativam, per accidens verò practicam. Rogas, quam vocet Theologiam necessarium, & quam contingentium? Resp. noster Smiling. Proemii qu. 4. num. 136. Vocat Theologiam necessarium (ut ipse explicat q. cit. s. Ad argumenta principalia prima q. vers. Ad primum resp. de contingentibus, num. 41.) quæ est de veritatibus necessariis ad regulandam praxim, non de rebus necessariis existentibus; nam cum praxis nostra sit actus libera voluntatis, non habet necessitatem essendi; de eo tamen sunt quædam ad regulandam praxim necessariæ veritates, ut quod bonum sit amandum, & malum odio habendum, cum reliquis primis principiiis practicis, & Conclusionibus ex his evidenter deductis; contingentium verò Theologiam appellat, quæ est de veritatibus contingentibus, seu non necessariis ex natura rei ad regulandam praxim, ut quod Baptismus sit re-

Tomus II.

medium peccati originalis; hoc enim ex libera Dei voluntate pendet, & non ex natura rei necessarium est. Rursum per se practicam vocat scientiam, quæ ex objecto talis est, nimirum, quia objectum ex se & ante omnem actum voluntatis virtute continet practicas veritates, ut hæc: *Deus est colendus*, est per se practica; quia suprema dignitas objecti ex se virtute continet illam. Per accidens practicam vocat, quæ non est practica ex objecto, sed aliunde, nimirum ab actu voluntatis, determinante intellectum ad tale dictamen practicum, seu regulativum praxeos, ut hæc: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei*, non ex objecto, sed ex institutione divina est regulativa voluntatis de suscipiendo Baptismo. Hactenus Smil.

Nunc audiamus Scotum: Ad quæstionem (inquit num. 31.) Resp. quod cum actus voluntatis elicitus sit verissime praxis, etiam si non committitur aliquis actus imperatus (ut patet ex 1. Art.) & extensio cognitionis practica consistat in conformitate ad praxim, & prioritate aptitudinali (ut habetur ex secundo art.) sequitur, quod illa est cognitio practica, quæ est aptitudinaliter conformis voluntati rectæ, & naturaliter prior ipsa, sed tota Theologia necessaria in intellectu creato est sic conformis actui voluntatis creatæ, & prior eâ; ergo &c. Probatio Minoris: quia primum subiectum Theologia est virtualiter conforme voluntati rectæ, quia à ratione ejus sumuntur principia prima rectitudinis in voluntate: ipsum etiam determinat intellectum creatum ad notitiam rectitudinis determinatæ ipsius praxis, quoad omnia Theologica necessaria, prius naturaliter, quam aliqua voluntas creatæ velit (alias non esset necessaria) ergo ex primo subiecto sequitur ita conformitas, quam prioritas Theologia ad voluntatem. Et ita extensio ad praxim, à qua extensione cognitio dicenda sit practica. Confirmatur ratio ista; quia cum primum objectum Theologia sit ultimus finis, & principia in intellectu creato sumpta à fine ultimo sint principia practica, igitur principia Theologia sunt practica: ergo & Conclusiones sunt practica. Hæc Scotus.

Quæ (inquit Smiling sup. num. 137.) ita sunt clara, ut expositione non indigeant, nisi quod ille modus loquendi: *Scientia practica est conforme voluntati rectæ*, item: *Subiectum Theologia est conforme voluntati rectæ*, videatur sonare conformitatem passivam, quasi volitio recta sit mensura scientiæ practiciæ, & objecti ejus: nihilominus quæ hoc ipso loco, & in tota quæstione de praxi differit Scotus, satis declarat, ipsum loqui de conformitate activa, ita ut non velit, objectum scientiæ practiciæ, ipsamque scientiam practicam esse conformabilia praxi; sed velit, esse conformativa praxis, ejusque regulam, atque mensuram, ut sit praxis recta? Patet hæc expositio; quia dicit Scotus, scientiam practicam esse naturaliter (id est, naturâ) priorem praxi; est ergo causa praxis rectæ, & non praxis causa illius. Sic ille. Itaque, secundum Scotum, Theologia nostra necessarium simpliciter practica.

E e 2

citer

Scotus.

ter est practica; quia aptitudinaliter conformis volitioni rectae, & naturaliter prior ipsa. Quae autem Theologiae, eadem videtur esse ratio fidei, de qua sic ait Scotus sup. 5. Ad argumenta principalia prima quaestionis, num. 41. Fides non est habitus speculativus, nec credere est actus speculativus, nec visio sequens credere, est visio speculativa, sed practica. Nata est enim ista visio conformis esse (active scilicet) fruitioni, & prius naturaliter haberi in intellectu creato, ut fruitio recta illi conformiter eliciatur.

38.

Theologia contingentium per se speculativa est. Scotus.

Quantum ad Theologiam contingentium, illam per se esse speculativam, per accidens autem practicam, satis patet, supposita explanatione terminorum, sup. ex Smithing. tradita. Scotus sup. num. 37. §. Secundus articulus, ita scribit: Dico, quod tantummodo in illo intellectu Theologia contingentium practica potest esse, qui habere potest determinativam notitiam rectitudinis ipsius praxis, ante ipsam praxim elicitam: quia solummodo ibi Theologia contingentium potest esse conformis praxi, & prior ea: talis est tantum intellectus creatus. Ergo Theologia contingentium, atque adeo etiam fides contingentium, est in nobis practica. Nunquid per se? Respondet Scotus sup. num. 39. Si quis (inquit ille) qualem est Theologia contingentium in se, non comparata huic vel illi intellectui? Dico potest, quod ipsa talis est in se, qualis est ex objecto: non est autem ex objecto conformis praxi, ante omnem praxim; quia ex objecto nulla nata est haberi notitia determinata rectitudinis contingentis, id est ex objecto non est practica: igitur speculativa, si sufficienter dividunt notitiam. Et num. 40. in principio sic ait: Hoc saltem teneo, quod Theologia contingentium non est per se practica, siue ex objecto; potest tamen in intellectu creato esse practica per accidens, & hoc in illo intellectu, cuius est operari secundum praxim, cui determinatur rectitudo a voluntate divina.

39.

Habitus fidei simpliciter est practicus.

Quidni ergo recte dicat Conclusio nostra, habitum fidei supernaturalem esse simpliciter practicum, cum per se sit talis respectu necessariorum, per accidens autem respectu contingentium? Hoc est, per se, vel per accidens, nata est dirigere praxim, id est, regulare, seu conformes reddere rationi actus voluntatis siue formaliter, & directe, ut fides hujus propositionis: Deus est colendus, amandus; item: Bona sunt sequenda, mala fugienda &c. Aut certe indirecte, & virtualiter, v.g. fides hujus propositionis: Deus est Trinus, item: Pater generat filium. Enimvero cum Scotus sup. num. 31. contra suam doctrinam de Theologia necessariorum obiecit: primum obiectum (quod est Deus) includit virtualiter conformitatem ad praxim rectam, non tamen solam cognitionem sic conformem; aliqui non posset de ipso esse cognitio speculativa, quod videtur inconveniens. Qualiter enim est ista veritas practica: Deus est trinus? Vel, Pater generat filium? Ergo primum obiectum includit aliquam notitiam speculativam. Respondet num. 32. Concedo, quod inferitur in Consequente, quod de ipso nulla potest esse scientia

Obiecit Scotus.

Respondet.

speculativa; necessario enim notitia ejus, & cumque intrinsece per ipsum cogniti, confirmatur praxi aptitudinaliter, & prior, si cognitum est necessarium. Cum insinuat, de illis veritatibus, quae videntur maxime Theologiae, & non metaphysicae, ut Deus est trinus, & Pater generat filium, &c. Dico, quod ista sunt practica. Prima enim includit per se virtualiter notitiam rectitudinis dilectionis, tendentem in tres personas, ita quod, si actus eliceretur circa unam solam, excludendo alias (sicut infidelis eliceret) esset actus non rectus. Secunda includit notitiam rectitudinis secundum quod actus est circa duas personas, quarum una est sic ab alia.

Si obijcias contra hoc: quia nihil, nisi essentialiter, est ratio terminandi actum illius in dilectionis: Theologia autem est magis proprie de personalibus, quam de essentialibus. Resp. Scotus ibidem: Essentialiter est ratio formalis terminandi actum amandi, ut proper quam: sed per se terminant, ut quae amantur, non autem sufficit ad rectitudinem actus, quod habet rationem formalem convenientem in obiecto; sed etiam requiritur, quod habeat obiectum convenientem in quo sit talis ratio formalis. Praeter istam igitur notitiam rectitudinis, quam includit essentialiter in actu amandi Deum, personalia includunt propriam notitiam ulterioris rectitudinis requisita. Quando ergo Scotus 4. dist. 14. q. 3. dicitur ergo num. 4. ait: Veritates supremas speculativas non possumus naturaliter nosse, sed tantum ex revelatione, ut Deum esse Trinum, & universum quicumque veritates immediatas de Deo, solum vult, eas veritates secundum se, & formaliter esse speculativas, quamvis virtualiter sint practicae, alioqui contradiceret sibi ipsi, ut patet ex jam relatis, in quibus expresse affirmat, hanc propositionem: Deus est Trinus, esse practicam. Ut autem aliquis habitus simpliciter dicatur practicus, sufficit, ut aliquo modo dirigat praxim, siue formaliter, siue virtualiter. Deinde nota, Scotum in 4. non disputare, neque inquirere, an illa propositio sit speculativa, vel practica; sed ut possit naturaliter cognosci, vel solum per revelationem divinam; at vero q. 4. Prologi summe disputat de notitia speculativa, & practica; ergo potius ex hoc loco colligenda est mens Doct. Subtilis. Hinc etiam dicto loco, para. 4. dist. 14. non citat pro sua doctrina q. 4. Prologi, sed q. 1. dicens: De hoc lib. 1. q. 1. Prologi, & dist. 42. q. 1. Quaestio autem 1. Prologi est: Virum homini pro statu isto sit necessarium, aliquam doctrinam specialem supernaturaliter inspirari, ad quam non possit attingere lumine naturali intellectus. Et q. 1. dist. 42. sic sonat: Virum Deum esse omnipotentem, posset probari ratione naturali. Ad resolutionem autem harum qq. ineptus pertinet, quod illae propositiones sint speculativae, vel practicae.

Porro sufficit, ut aliqua notitia dicatur simpliciter practica, quod virtualiter dirigat praxim; colligo ex eod. Doct. q. 4. Prolo. 5. Ex hoc patet, num. 14. ubi sic ait: Sed de alia relatione, scilicet de prioritate, est dubium, unde conveniat cognitioni. Dico, quod praxim necessario naturaliter

procedit aliqua cognitio .... Sed non semper illa intellectus prior est practica, sed tantum quando est determinativa rectitudinis respectu ipsius praxis, & hoc vel formaliter, vel virtualiter: quando autem in apprehensione praxia nulla est determinatio formalis, vel virtualis de rectitudine praxis, licet ibi sit prioritas, tamen tunc desinit conformitas: quia ipsa non est, cui debeat praxis conformari, ut sit recta, quia nihil determinat e ostendit de rectitudine praxis. Si autem à me quaeritur, quando aliqua scientia sit virtualiter determinativa rectitudinis ipsius praxis. Resp. quando ex ejus objecto, quatenus sub talem notitiam cadit, sumuntur principia practica: & ita secundum Smil. sup. num. 144. se habet objectum Theologiae supernaturalis: nam unico & eodem lumine supernaturali divinae revelationis, cui innititur, & sub quo circa objectum Theologicum versatur, omnes veritates, quæ videntur speculativæ, ad practicas reducuntur; adeoque ut hoc lumine illustratæ, virtute practica esse ostenduntur, & cum veritatibus formaliter practicis, unius scientiæ purè practice rationem tribuunt supernaturali Theologiae.

Ratio autem (inquit præfatus Auctor) eorum unum idemque lumen Theologicum omnes veritates, quæ videntur speculativæ, reducat ad practicas, manifestando eas virtute practicas esse, est, quia manifestat Deum sub ratione ultimi finis nostri, & modum tendendi in illum declarat, qui modus supponit perfectam (qualis modò esse potest) Dei ac rerum divinarum cognitionem; nisi enim quis sciat, v. g. tres personas in Deo esse æquales, non potest æqualem illis honorem deferre. Sic ille. Et quis non videat, eandem esse rationem fidei, quæ habet idem objectum cum Theologia, & sub eodem lumine revelationis divinae, cui innititur, extendit se ad omnes veritates, quæ videntur speculativæ? Hinc patet differentia inter fidem & scientias naturales, ex quarum objecto etiam principium practicum potest desumi, & tamen sunt scientiæ speculativæ, v. g. ex natura hominis phycus desumit principium speculativum; Medicus autem principium practicum, & tamen non dicitur propterea Physica scientia practica. Patet, inquam, differentia in eo, quòd scientiæ naturales non attingant sua materialia objecta adæquate, sed sub certa & limitata abstractione; & ita quædam scientiæ naturales ex illis objectis sumunt principia speculandi, ibi sistendo; aliæ autem principia practicandi, cum revera (inquit Smil. sup. num. 144.) omne principium, quod est speculativum comparative, sit virtute regulativum alicujus praxis, & per scientiam adæquate illud attingentem, ut tale perciperetur, cum nulla res sit, quæ vel fruendum, vel utendum non sit; adeoque nulla res sit, quæ non sit virtute regulativa praxis circa illam, seu usum, aut fructum circa illam. Sic ille.

Quòd ergo (ut ibidem notat Theodor. num. 145.) quædam naturales scientiæ speculativæ sint praxeos directivæ, non habent vi-

suâ, cum objectum suum primum (quatenus earum objectum est, & substat limitatæ abstractioni, propriæ tali scientiæ) virtute non contineat veritates practicas: solum ergo id habent illæ naturales scientiæ virtute alterius scientiæ formaliter practicae, v. g. Astrologia id habet virtute Medicinæ, cujus proprium objectum virtute continet practicas veritates: unde in syllogismo practico de aliqua Conclusionem medica, licet assumatur aliquod principium ex Astrologia, illud solum per aliud principium medicum transfertur ad regulandam praxim Medicinæ, & sic illæ naturales scientiæ speculativæ non solum non formaliter, sed nec virtute sunt practicae. At Theologia supernaturalis virtute sui primi objecti (quæ talis, id est, quatenus sub proprio lumine Theologico attingitur) omnem speculationem de rebus divinis ad praxim reducit; & ideo omnis veritas Theologica (quæ talis) vel virtute, vel formaliter practica est, licet illa, quæ virtute solum practica est, respectu formaliter practicae, v. g. hæc: Tres persone sunt unus Deus, respectu hujus: Tres persone in una Deitate sunt adoranda, comparative practica dici queat, prout Scotus sup. quaest. 4. Prol. 5. Ad rationes, num. 44. dixit de Medicina speculativa (quam vocant) & de arte, si illa cum Medicina practica, & hæc cum habitu experti comparatur, cum tamen omnes istæ scientiæ simpliciter & absolute sint practicae. Hucusque Smil.

Subscribo ipsissima verba Scoti, quæ satis clara sunt: Ad illud (inquit) de Medicina, dicitur à quodam, quòd habitus universalis est speculativus; sed quando ex ea acquiritur habitus particularis, tunc fit practicus. Contra, tunc ex principii speculativis sequeretur Conclusio practica. Ideo aliter dicendum est. quòd quando sunt aliqua duo extrema opposita, quòd aliquid recedit ab uno oppositorum tanto accedit ad aliud: modo actualissimam rationem practici habet consideratio, quæ nata est immediate esse conformis formaliter praxi elicienda. & quando aliquid magis recedit ab isto, tanto magis accedit ad speculativum: igitur habitus universalis, qui non est immediate natus esse conformis praxi elicienda, potest dici speculativus respectu alicujus habitus, qui immediate natus est esse conformis praxi elicienda. Ita potest dici ars speculativa, respectu habitus experti; quia ars tanquam universalior habitus, non est ita immediate directiva sicut apparet i. metaphys. Artifex frequenter errabit, expertus autem non ita errabit. Ita potest distingui Medicina in speculativam, quæ scilicet est de universalioribus causis & curis, quæ cognitio est remotior à praxi elicienda, & in practicam, quæ est de particularibus, & proximioribus praxi, & immediatius conformibus praxi; tamen secundum veritatem, illa universalior (quæ in comparatione dicitur speculativa) est simpliciter practica, quia virtualiter includit illam particularem formaliter conformem praxi.

Nullus itaque articulus fidei est simpliciter, & purè speculativus, quia vel est rectitudo volitionis alicujus, vel virtualiter includit notitiam

Sed virtute
alterius
scientiæ for-
maliter
practicae.

Theologia
& fides vi-
suâ praxim
dirigit.

44.

Ita docet
Scotus, &
explicat.

45.

Nullus fidei
articulus est
purè specu-
latus; sed
mediatè
saltem pra-
cticus.
Scotus,

Smiling.

Quatenus
sub lumine
Theologico
procedit.
Scotus.

46.

Finis ut fi-
nis non tri-
buit ratio-
nem pra-
ctica noti-
tia ut ait
Scotus.

Sed finis ut
objectum
primum in-
cludens
principia.

tiam talis rectitudinis, ut sup. adhuc dixi, & significat Scotus q. illa 4. §. Ad questionem igitur, n. 32. sub hac forma verborum: Ad tertium dico, quod primum objectum (Theologicum) includit notitiam conformem voluntati recta, quia virtute ejus nihil de ipso cognoscitur, quod non sit vel rectitudo voluntatis alienius; vel virtualiter includens notitiam talis rectitudinis. Et concedo, quod de ipso (objeto Theologico) nulla potest esse scientia speculativa. Intellige (inquit Smil. sup. num. 146.) quæ sub lumine Theologico procedat; alias Metaphysica de Deo speculativa est. Si objicias: Deus non est hic primum subiectum, in quantum finis, sed ut hæc essentia; principia autem sumpta à fine, ut finis est sunt practica. Resp. Scotus sup. num. 31. Quod respectus finis non est illud, à quo principia sumuntur in aliqua scientia; sed illud absolutum, in quo fundatur respectus, & illud est essentia hæc. Et primum (inquit Theod. sup. num. 148.) voluit Scotus illa quæ §. Concedo ergo, num. 13. cum docuit, ex fine non sumi rationem practicæ, & speculativæ scientiæ: secundum voluit ead. quæ §. Ad questionem igitur, num. 31. quando dixit, ex fine Theologiam esse practicam. Vel dici potest (prout etiam loquitur Scotus utroque loco) finem, ut finis est, non tribuere Theologiæ rationem practicæ scientiæ, sed finem ut objectum est sic ille.

Accipe verba Scoti d. n. 13. Concedo ergo, quod habitus non dicitur primò practicus ab actu proprio; quia ille est practicus à causa priorè: nec cognitio aliqua habitualis, vel actualis est per se practica: quia ordinatur ad praxim, ut ad finem: potest tamen quandoque habere primam extensionem, scilicet conformitatem ad praxim à fine ipsius praxis: non tamen in quantum est finis, sed in quantum est primum objectum. Primum patet quodque enim prima principia practica sumuntur à fine praxis, & ita ille finis, & causa prima in genere isto includit virtualiter totam notitiam: & ita ipsa notitia habet quidditatem suam & aptitudinem ab illo fine. Secundum patet, idem enim finis praxis dat talem aptitudinem sive naturam habentem talem aptitudinem; quia ut objectum primum includit principia, & mediantribus illis Conclusiones, & ita totam notitiam practicam: non autem in quantum finis. Tum, quia à fine, ut finis est, nulla natura vel aptitudo naturalis habetur, nisi ut amato & desiderato, & sic movente efficiens. Prius autem naturam quam ametur, includit talia principia & Conclusiones: Veritas enim principii practici necessarii non dependet à voluntate magis, quam speculativi, nec Conclusiones necessario illata ex tali principio. Tum, quia quodcumque aliud includeret virtualiter talem notitiam, eodem modo daret notitiam conformitatem talem, puta, si ipsa praxis includeret primò in genere isto talem notitiam, vel illud, circa quod est talis operatio, sicut quandoque contingit, sicut fuit tactum in responsione ad tertium argumentum in quæ. 1. de subiecto Theologia. Homo enim fortè est subiectum tam moralis scientiæ, quam medicinæ; non autem felicitas vel sanitas; quia utriusque finis ratio includitur in ratione illius, circa quod est praxis.

Hucusque Doct. Subtilis suo more subtiliter. Aliud exemplum ponit Smil. sup. num. 130. (inquit) essentia hominis virtute continetur in veritatibus practicas de Deo, cognitio essentia humanæ ab illa esset practica, non tamen ut à fine, quia homo non est finis objectivus (de quo loquimur) praxeos circa Deum. Unde licet modo essentia divina, quæ virtute continet veritates practicas de Deo, sit finis nostræ praxis, non tamen sub hac, sed sub objecti ratione dat nostræ scientiæ rationem practicæ scientiæ: & idem est de aliarum scientiarum practicarum objectis, quæ habent rationem finis, & objecti. Sic ille.

Cæterum, quod Theologia, & fides contingit solum sit practica per accidens, ex Scoto sup. diximus, probatur; quia, scilicet, voluntate Dei, nostræ actiones non accedunt illis conformari, ut sint rectæ: sicut ergo per accidens est, quod sit talis voluntas Dei, praxiter per accidens est, quod illa cognitio sit practica. Consimiliter dico, leges omnes politivas solum esse practicas per accidens, quia (inquit Smil. sup. num. 149.) non ex objecti natura, sed ex voluntate intendente talem finem aut ferentis non hujusmodi leges, sunt regulativæ praxis. Dixi. Omnes leges politivas; nam lex naturalis strictè sumpta ex se continet regulam necessariam praxis; neque ejus rectitudo à voluntate, etiam ipsius Dei, pendet arbitrio; unde nec ipse in ea dispensare potest, aut eam derogare, licet possit dispensare in lege naturali large sumpta.

Quod autem dictum est de legibus politivis etiam dicendum de conclusionibus mediæ, quod vel non ordinatur ad finem necessarium, sed indifferentem, vel non necessario ordinatur ad finem, cum per alia media possit finis obtineri: nam talis mediæ conclusio non est regula, cui debeat praxis conformari, nisi supposita voluntate finis, & sic talis mediæ conclusio non per se, sed per accidens practica est. Si autem medium sit necessario ordinatum ad finem necessarium, v.g. non habere Deos alienos, ad cultum veri Dei; item, non facere alteri, quod sibi quis fieri non vult, ad conservandam humanam societatem &c. talis mediæ conclusio est per se practica, utpote regulativa praxis independentem ab actu voluntatis præsupposita. Hactenus Theod.

Sed enim, dicit aliquis; cui unum oppositorum convenit per se, ei aliud oppositum nec per se, nec per accidens potest convenire: igitur notitia per se speculativa nec per se, nec per accidens est practica. Resp. Scotus d. q. 4. §. Si quis, num. 39. Licet Antecedens possit exponi de per se primo modo, vel secundo modo, non autem tertio modo, prout dicit idem, quod scilicet: tamen concedo, quod nullo modo inhzendi inhzet oppositum prædicari hujus, quod est per se esse speculativum; quia Theologia contingens per se secundo modo est per se speculativa, ita quod inhzentia sit per se, & prædicatum determinetur per se. Sed per accidens esse practicum, per accidens, non opponitur

illi, sicut esse nigrum simpliciter, & esse album secundum quid, non opponuntur; secundum quid enim, & simpliciter, determinantur prae dicta ut denominantur. Si arguitur, per se est speculativa per se: ergo per se est speculativa, conceditur. Nec huic praedicto repugnat hoc praedictum, per accidens practica. Ita Scotus patet, cum obsecut. Dico breviter: per accidens practicum non opponitur speculativo per se, quemadmodum esse nigrum simpliciter, & esse album secundum quid, non opponuntur.

Obiicit: idem secundum eandem partem non est nigrum, & album, etiam per accidens; sed secundum diversas: in eadem autem Theologia contingentium, non est diversas partes distinguere, secundum quarum unam, per accidens sit practica, secundum alias per se speculativa; cum Scotus velit, totam esse per se speculativam, per accidens practicam. Respondet Smifing, sup. num. 147. istud simile de nigro simpliciter, & albo secundum quid, non quadrare per omnia; sed quoad hoc, quod est, sub diversa ratione posse eadem, quae opposita videntur, convenire; cum tamen, ut sic spectata, non sint opposita, sive illae diversae rationes sint diversae partes subiecti, sive totum subiectum diversimodè consideratum. Sic ergo tota Theologia contingentium, si spectetur praesens, quatenus ejus obiectum non necessarium, & ex natura rei, continet veritatem regulativam praxis, hae ratione non est practica, sed speculativa; si verò spectetur, quatenus substat divinae voluntati, & quatenus illustratur lumine Theologico illam Dei voluntatem revelante, hoc modo practicae scientiae induit rationem: & quia, quod scientiae convenit ex obiecto, convenit illi per se convenire, quod autem aliunde, per accidens, idè Scotus illo loquendi modo est usus. Sic ille suo more clarissime. Et continuo atexit: cui (modo loquendi) similis est ille, quo dicuntur morales Theologi, posse aliquem actum ex genere esse licitum, ex circumstantiis verò illicitum: ubi Ex genere, est idem atque Ex obiecto; non quod circumstantiae tunc non reducuntur ad rationem obiecti, alias non darent actui speciem (largè nunc loquendo de specie morali) cum species actus sumatur adaequatè ex obiecto; sed quod non pertineant ad rationem obiecti per se, & ex natura sua: Unde quemadmodum, hoc non obstante, nihilominus ille actus totus est in tali specie moris, qualem naturam est dare tale obiectum cum talibus circumstantiis: ita non obstante, quod obiectum Theologiae contingentium per se & naturà suà non sit regulativum praxis, quia tamen est tale, ut subest divino decreto, & illustratur lumine Theologico, hinc tota Theologia contingentium practica est. Hæc Theod.

Qui ibidem num. 150. bene notat, non esse universaliter verum, quod dispersa in inferioribus debeant esse unita in superioribus: alias, inquit, omnis scientia naturalis contineretur in nostra Theologia supernaturali, essetque

hæc eminenter omnis scientia acquisita, & Smifing? omnis perfectio corporum inanimatorum eminenter contineretur in animatis, & omnis perfectio plantarum in brutis, & brutorum in homine. An ergo aliquorum inferiorum perfectio contineatur in superiori, ex ejus speciali ratione, & non ex illo velut generali principio ac regula petendum est. Theologia autem nostra ratione sui obiecti, & luminis, non potest esse nisi practica; quod non est imperfectionis in illa, sed potius perfectionis, cum etiam divina Theologia sit tantum practica, & naturales scientiae purè speculativæ sint tales ex eo, quod obiectum suum materiale non attingant adaequatè, sed sub certa abstractione seu limitatione. Hæc ille contra quosdam, qui docent, Theologiam nostram esse eminenter practicam, & speculativam. Et sane, ut advertit noster Poncius 3. dist. 25. quæst. 2. Princip. num. 417. nulla est ratio, cur non esset formaliter practica, & speculativa, si dicatur eminenter esse talis; quia inclinat ad cognitiones, quæ formaliter secundum se distant praxim, & ad cognitiones quæ secundum se non distant praxim formaliter: ergo est formaliter practica, & formaliter speculativa, si sit ullo modo speculativa, & practica. Sic ille.

Poncius.

Nec formaliter practica, & speculativa, nec eminenter.

Sed nunquid aliquo modo est speculativa, & practica? Poncius sup. num. 418. ait: Habitus fidei inclinat ad aliquas cognitiones, quæ secundum se considerantur, sunt speculativæ, & consequenter in hoc sensu est speculativus, saltem ex parte. Et num. 421. Habitus, inquit, fidei inclinat ad aliquas cognitiones, quæ secundum se considerantur sunt practicae: quia inclinant ad cognitiones fidei, quibus credimus dandam esse elemosynam pauperi, vestiendum nudum, faciendum bonum, fugiendum malum; sed hæ cognitiones secundum se sunt tam practicae, quam ullæ cognitiones possunt esse, ut patet; ergo habitus fidei inclinat ad aliquas cognitiones, quæ secundum se sunt practicae. Ex his patet fidem habitualem esse aliquo modo speculativam, & aliquo modo practicam. Sic ille. Et consequenter, juxta ipsius doctrinam sup. positam, est formaliter speculativa, & formaliter practica. Idem docet noster Del Castillo disp. 8. De fide, quæst. 2. numer. 5. Fides, inquit, divina, in sua specie accepta, secundum diversos numero actus est practica, & est speculativa.

51. Sed practica tantum. Poncius.

Idem est de fide, licet credat varias conclusiones speculativas.

DelCastil.

Fundamentum ejus est; quia illud est obiectum notitiæ practicae, quod generat, vel de se est generativum ejusdem notitiæ, quæ sit formalis regula bonitatis moralis, quæ reperiri debet in actu voluntatis, ad hoc, quod ipse sit formaliter bonus bonitate morali, & consequenter actiones morales dependentes ab ipso. Sed sic est, quod v. g. hoc obiectum: Deus est trinus, & unus, quantum est ex se, & si attendatur prout non conjunctum cum alio, sed solum in quantum ipsum se solo est obiectum

52. Proponitur fundamentum contrariae sententiae.

An fides sit
practica
dum respicit
objectum
speculati-
vum.

Prout varia
objecta spe-
culativa
respiciunt.

Ex meta-
physica de-
duci potest
Conclusio
practica.

53.
Sed non sub
lumine Me-
taphysica,
nisi deduc-
tur ex fide
et Theolo-
gia ex reve-
latione.

Atque assensus fidei, neque generat, neque est
generativum alicujus notitiae, quae sit formalis
regulae bonitatis moralis; ergo assensus ipsius
non est practicus: ergo licet fides ipsius sit
practica, quando respicit objecta connaturaliter
regulativa praxis, ut quando credimus
peccatum esse detestandum, in quantum Dei
offensivum, in quantum à Deo aversum, in
quantum impeditivum acquisitionis beati-
tudinis, & in quantum inductivum finalis mi-
seriae, quae omnia sunt objecta pertinentia
ad fidem, & non ad notitiam naturalem; non
tamen fides est practica, quando alia respicit
objecta, quae adhuc casualiter non sunt
se solis directiva praxis. Confirmatur & de-
claratur 1. quia ad hoc, ut inferatur hæc Con-
clusio practica: *Deus ut trinus, & unus, est co-
lendus*, non sufficit iudicium, quod *Deus est tri-
nus, & unus*, nisi addit aliud iudicium, quod
Deus est colendus, sicut est in se, quod est verum
iudicium practicum; siquidem sit discursus
practicus hoc modo: *Deus est colendus, sicut est
in se, sed Deus est trinus, & unus; ergo Deus ut
trinus, & unus est colendus*. Ergo hoc iudicium
fidei: *Deus est trinus, & unus*, prout præcise
sumptum, non est iudicium practicum, sed
tantum est offensivum objecti, circa quod
est versanda praxis. Confirmatur 2. quia no-
titia practica, & notitia speculativa, non differ-
runt ex objecto formali fidei, sed ex objecto
materiali penes hoc, quod una proponit ob-
jectum, quod est bonum morale objectivum,
ex quo connaturaliter provenit bonitas mor-
alis formalis actionis, seu quatenus proponit
objectum conveniens naturae rationali; alia
verò non proponit objectum ad hoc, quod sit
objectum voluntatis seu volitionis rectae; sed
solum ut cognoscatur, & assentiat ab intel-
lectu propter divinam auctoritatem: sed plura
sunt mysteria, quae hoc modo se habent, &
non illo; ergo fides non semper est practica,
sed aliquando speculativa. Haecenus Del Ca-
stillo. Si tu dixeris; quod sufficit ut mysteria
illa possint esse una ex præmissis, ex quibus
inferitur Conclusio practica. Contra est, inquit
ille, quia quæcumque cognitio speculativa,
poterit esse practica; ut si per Metaphysicam
cognoscamus, quod *ens est bonum*, & cum hac
cognitione Metaphysica conjungatur alia co-
gnitio practica, quod *omne bonum est amandum*
eo modo, quo *in se bonum est*, poterit optimè
ex illa deduci Conclusio practica, quod *ens*
eo modo, quo fuerit ens, est amandum; & conse-
quenter, nulla erit distinctio inter notitiam
practicam, & speculativam, quod nullus debet
concedere. Sic ille.

Sed tu cogita, an sub eodem lumine Meta-
physicæ, illa conclusio practica deducatur, &
citiùs videbis, quod non: at verò conclusio
illa: ergo *Deus ut trinus, & unus, est colendus*, sub
eodem lumine Theologiae seu fidei, scilicet re-
velatione divina, deducitur, ut clarum est. Jam
autem, ut patet ex dictis, non sufficit, ut cogni-
tio aliqua sit practica, quod ex ea possit dedu-

ci conclusio practica; sed debet posse deduci
conclusio practica sub eodem lumine. Nec ob-
stat; quod fides non sit discursiva, sufficit nam-
que, quod Theologia sit discursiva quæ sub eo-
dem lumine procedit. Omitto, quod Aliqui
dicunt, etiam hoc objectum, *Deus est unus, & si pro-*
trinus, solitariè sumptum, esse regulativum
actûs voluntatis, nimirum affectûs illud cre-
dendi; suppositâ enim cognitione illius ob-
jecti, voluntas ut sit recta, debet in illud per
idem tendere, imperando firmissimum assen-
sum propter auctoritatem divinam; ac per hoc
nullum erit objectum fidei, quod non dirigat,
etiam immediatè, actum voluntatis ad boni-
tatem; adeoque quod non sit immediatè pra-
cticum. Omitto, inquam, illam doctrinam;
quia non est necessaria ad veritatem nostræ
conclusionis; & contra eam facit, quod illa
fides sit posterior illâ voluntate, adeoque non
possit esse ipsius regula. Licet ergo (ut notat
Del Castil. sup. num. 12.) fides actualis ad Deum
quorum mysteriorum præcedat aliquam praxi-
m, qualiter assensus fidei circa mysterium
Trinitatis præcedit volitionem, quâ volumus
ipsum adorare & colere, & licet præcedat, ut
ostensum prædicti mysterii, tamen non præce-
dit, ut regulativa; quia ut sic deberet dictare de
bonitate morali istius adorationis. Quamvis
itaque talis notitia deserviat ad intercedendam
conclusionem practicam, non tamen deservit
practicè, sed speculativè; quia non deservit, ut
dictamen regulans actionem, sed ut manifestatio
objecti, circa quod debet versari praxis.
Ita tere hic Auctor.

Sed nunquid contrarius Scoto? Attende
quid ipse respondeat sup. num. 10. ad testimo-
nium Scoti in illa q. 4. Prologi. Non inquit, est
clarum, & debet reputari ut suspectum, ex eo
quod non integrum; quia Marginista illius, ante
6. secundum articulum, pro his, quæ dicuntur in
antecedentibus, in quibus Scotus videtur lo-
tendere propriam explicatam sententiam, habet
hæc verba: *Locus difficilissimus hætenus, in quo
laboraverunt, nullum sensum litteræ, ob textus cor-
ruptionem (invenientes) nunc verò est sententia
clarissima Doctoris, quod in hac difficultate
subtilissimè disputando, problematicè se habuit, ut
verò determinatè discute, si potes, instantias resolu-
endo. Ecce qualiter textus Scoti circa hoc
questionem non potuit integrè poni, & modico
tò minus ejus determinatam sententiam, tum ob
veritatem, & corruptionem ipsius papiri;
tum etiam, quia in illa solidè problematicè se
habuit agitando, & determinando jam ex
una parte, jam ex alia. Vade nobis concedi-
tur à Marginista, libera nos determinan-
di facultas, ut patet ex ejus verbis. Sic
ille.*

Tu autem nota, marginale istud, cuius leu-
que sit, omisum esse in ultima editione
Scoti per Hugonem Cavellum, quâ ego uti, præter
cujus loco appositum est hoc marginale: *de
Theologiam Dei, de se practicam, vel speculativam
esse, problematicè proponit. Hic autem agimus de
Theo-*

Theologia nostra, seu habitus fidei, quam fidem seu Theologiam assertivè docet Scotus, totam esse practicam, necessarium quidem ex objecto, seu per se, contingentium autem per accidens, ut patet ex eius verbis, sup. relatis, quæ optimum sensum habent, ut mirum sit Marginistam istum non potuisse eum invenire. Hinc Del Castillo, non contentus illa responsione, alias subdit dicens num. 11. Deinde possumus respondere, ibi Scotum loqui de Theologia, & consequenter de fide, quatenus viatori necessaria ad consequendum Deum, finem creaturæ, quæ ratione 1. Prologi propter hanc rationem probaverat, hanc notitiam fidei, & Theologiæ esse nobis necessariam, & sic locutus fuit de ea, in quantum præcipue & principaliter respicit Deum, ut finem & objectum creaturæ intellectuales, & consequenter, ut objectum practicum, in ordine ad quod aliqua notitia sunt propriè & strictè practica; aliæ verò tantum lato modo, & reductivè, ut illa de Deo trino, & uno &c. quæ insuper ex intentione Dei fuerunt revelata, ut habemus perfectam notitiam practicam Dei, qui est finis noster consequendus per visionem, & fruitionem beatam; licet prædicta intentio Dei non faciat nostras notitias illorum mysteriorum perfectè & strictè practicas. Vel potest dici; quod locutus fuit in sententia tunc probabiliter secundum Aliquos, juxta quam satisfecit argumentis oppositis; & præcipue illi, de notitia hujus veritatis: *Deus est trinus, & unus: Pater generat filium &c.* Vel tandem potest dici; quod fuit locutus de fide, & Theologia, quatenus sunt vel formaliter, vel concomitantè, vel directè, & reductivè notitiæ practicae. Hucusque Del Castil.

Atque hæc ultima responsio placet Poncio sup. num. 425. ibi: Dico ultimò; fidem simpliciter vocandam esse practicam, & non debere simpliciter dici speculativam. Hæc conclusio est directè, quam intendit Doctor, & videtur esse contra Thomistas, quàmvis cum ipsis vix alia esse possit hæc questio, aut difficultas, quàm de nomine. Probatur autem conclusio; quia nulla est cognitio fidei, quæ non possit inclinare ad praxim directè, aut indirectè, & multæ sunt quæ directissimè inelinant & dirigunt ipsam; & præterea certum est de factò, quod Deus revelavit omnia objecta fidei in ordine ad praxim, nempe in ordine ad fugiendum malum, & faciendum bonum: sed hoc sufficit, ut fides simpliciter dicatur practica, & non speculativa, tam ex fine suo intrinseco, quàm ex extrinseco revelantis objecta ejus: ergo sic est dicenda. Præterea: quia Ethica, & Medicina, simpliciter dicuntur practici habitus; sed tamen certum est, quod inelinant ad plures cognitiones, quæ secundum se præcisè consideratæ non sunt practicae, & quod consequenter eatenus dicantur simpliciter practici, quatenus

Tomus II.

nus inelinant ad plurimas cognitiones directè practicas; & quatenus non inelinant ad ullas cognitiones, quæ non possunt deservire ad praxim: ergo quandòquidem fides inelinet ad plurimas conclusiones, directè practicas, & non inelinet ad ullas, quæ aliquo modo non possint conducere ad praxim, quàmvis inelinet ad aliquas cognitiones, quæ secundum se præcisè consideratæ non sunt magis practicae, quàm multæ cognitiones speculativæ, debet dici ex natura sua intrinseca simpliciter practica, non minus, quàm Ethica, aut Medicina. Et præterea; quandòquidem finis revelantis objecta ejus, ut inducere nos per illa objecta ad praxim, etiam ex fine extrinseco revelantis erit simpliciter practica.

Quod autem Scotus non velit aliud, quàm quod dicitur in hac conclusione, patet tum ex loco sup. citato ex 4. cum etiam ex ratione, quæ probat omnes cognitiones Theologicas esse practicas; nimirum, quia nulla ex ipsis est, quæ non possit conducere aliquo modo ad praxim; quia hæc ratio non probat aliud, quàm quod sint dicendæ practicae illæ cognitiones aliquo modo, & quod habitus Theologiæ, ac fidei à quibus proveiunt, sint dicendi simpliciter practici; ergo nihil aliud voluisse dicendus est Scotus. Hucusque Poncius. Neque ego aliud volo dicere, quàm habitum fidei nostræ, simpliciter appellandum esse practicum, quia formaliter vel virtualiter inelinat ad praxim, per se, vel per accidens. Pergo itaque ad alia, & quæro, quod sit proximum ejus subjectum; respondeo autem, eritque

Finis extrinsecus finis dei practicus est.

57. Scotus non est contrarius.

CONCLUSIO III.

Habitus fidei supernaturalis pro subjecto proximo habet intellectum, cui per creationem propriè dictam infunditur simul tempore cum charitate.

Hæc Conclusio plures habet partes, quarum duæ priores Philosophicæ sunt, quas sub brevitate transeurat, ut earum expositio ita nescientibus fiat cognita, ut tamen scientibus non sit onerosa. Dicit ergo prima pars, subjectum proximum habitus fidei esse intellectum, qui secundum me, & pieroque Scotistas, realiter identificatur animæ; formaliter autem ex natura rei distinguitur. Quo supposito, probatur Conclusio: quia habitus naturalis recipitur in eandem potentiam cum actu; ergo similiter habitus supernaturalis, & ejus actus: cum igitur actus fidei sit actus intellectus & in illo immediatè subjectetur; quidni etiam habitus infusus pro immediato

58. Subjectum proximum fidei est intellectus.

Pff

seu